

Una església domèstica a la Vall de Camprodon

Dv, 9/08/2019 per Eloi Aran Sala

[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

Potser l'església parroquial de Sant Pau de Segúries (1971) no és gaire coneguda pels visitants ni els mateixos habitants del Pirineu ripollès. Potser perquè, com sol passar amb les esglésies modernes, “no sembla una església” i passa desapercebuda pels conductors que creuen la localitat i hi passen per la vora. De fet, es va voler així des del principi: “que l'església vingués a ser-hi com una casa entre les cases”. Una manera de ser que recorda allò del pròleg de Sant Joan “ha habitat entre nosaltres” (Jn1,14), o bé allò de l'himne de la Carta als Filipencs: “es feu un de tants” (Fp2,7). Ara bé, aquesta petita església domèstica és molt significativa de l'arquitectura religiosa posterior al Concili Vaticà II i, per tant, molt moderna.

Anem per parts. Primer cal esmentar la tensió pròpia de l'arquitectura cristiana entre els conceptes de *Domus ecclesiae* i *Domus Dei*; el primer mot significa “casa de l'assemblea” i el segon “casa de Déu”. En principi no haurien de semblar contradictoris, doncs la casa de Déu és on es reuneix la comunitat cristiana i, de fet, la planta basilical de tantes esglésies respon a una tipologia civil d'un lloc de reunió dels romans amb clares ressonàncies del mercat grec. Una basílica no deixa de ser una mena de “mercat cobert”. Amb el pas del temps, però, el terme de basílica es va lligar al seu significat primigeni de “palau de l'emperador”, de forma que una església és també “la casa del Rei de l'Univers” i per això les referències còsmiques, com la de l'orientació a l'Est, el Pantocràtor o la cúpula celestial que trobem en l'arquitectura religiosa oriental, sembla que fagociten la idea de lloc de trobada de la comunitat a favor de l'edifici religiós com una mena porta oberta a la transcendència.

Normalment es va reservar l'etiqueta de *Domus ecclesiae* als llocs de culte dels primers cristians, abans de ser tolerats o ser la religió oficial de l'imperi al segle IV, quan es reunien en cases particulars i els edificis no tenien tampoc títol o advocació d'un sant, sinó de la família que donava la casa per la comunitat. Aquest

concepte més familiar o comunitari de l'edifici de culte cristià va ser reprès i popularitzat amb la reforma del Moviment Litúrgic i, especialment, després del primer document del Concili Vaticà II, la *Sacrosanctum Concilium*, que convidava a cercar una participació activa dels membres de la comunitat en la celebració religiosa.^[1] Per això, la nova església parroquial de Sant Pau de Segúries, amb les seves dimensions ajustades i tractament exterior amb materials de la zona, rememora, des dels ja passats anys setanta, aquelles primeres comunitats cristianes que es trobaven en peu d'igualtat, no tant amb d'altres temples pagans, sinó amb l'habitatge dels seus contemporanis.

La breu memòria descriptiva del projecte ens indica també la modernitat del seu programa litúrgic: «L'església projectada té la part central de forma octogonal a la que s'accedeix per un petit atri allargant un dels costats de l'octògon. L'espai interior és únic, si bé existeix una certa compartimentació formada per una sèrie de divisions les quals no arriben al sostre però són suficients per una total diferenciació de les funcions específiques dels diversos actes culturals. La forma de la planta, juntament amb l'esgraonat de la nau central, afavoreixen la convergència vers la part central ocupada pel presbiteri.»

Es tracta doncs d'una edificació que recupera, potser sense ser-ne conscient ni voler-ho de forma explícita, la planta central octogonal, tradicionalment vinculada als baptisteris. El nombre vuit fa referència a "el vuitè dia", que en la tradició cristiana és la Parusia, o el dia del retorn del Crist. És un nombre que, en definitiva, fa referència a l'esperança de la resurrecció. Per altra banda, l'espai és únic i alhora integra diferents àmbits, és a dir, es tracta d'un espai eclesial "orgànic" de la mateixa manera que el cos és un però acull diferents funcions (1Cor 12; LG7). Això és nota, per exemple, en la compartimentació que fa de fons al presbiteri, el qual amaga al seu darrera, sense compartimentacions o portes, un àmbit per la sagristia i un altre per la Capella del Santíssim; o també en que cada moble litúrgic té el seu propi espai dins del presbiteri. La memòria també esmenta un altre tret característic de l'arquitectura religiosa postconciliar: la centralitat de l'altar que, tot i no estar al centre geomètric, és el lloc on conflueixen les mirades dels participants en memòria del darrer sopar (Lc 22,19; 1Cor 11,24), fent evident la presència d'Aquell qui convoca l'assemblea cristiana. Aquesta centralitat queda encara més accentuada per la lleugera pendent que davalla des de l'accés fins al presbiteri, un fet inusual que reforça aquesta idea de *kénosi* o davallament fins al quotidià de la divinitat, i que trobem en bon poques esglésies parroquials, com ara la de Sant Ignasi de Loiola o Sant Sebastià del Verdum, a Barcelona; obres de Josep Maria Romaní amb Enric Paré (1975) i Oriol Bohigas amb Josep Maria Martorell (1966), respectivament. Accedir a l'església és, en aquest cas, una metàfora d'accés a una mena de cràter a semblança del volcà de Santa Margarida, a la Fageda d'en Jordà, la Garrotxa. Potser aquesta comparança sembla agosarada, però en tot cas recorda aquest moviment de verticalitat litúrgica i la recerca d'un "axis mundi" enmig de la trama urbana; alhora que es pot entendre aquesta església com espai clos i, al mateix temps, en connexió amb la natura a través de l'enjardinat que l'envolta i és visible en els generosos tancaments vidriats.

Malgrat ser una església austera en les seves imatges, ben poques però ben posades, aquestes són dignes de menció cam també cal parar atenció a la cura del disseny dels elements i mobiliari litúrgic. Les imatges, tant la Mare de Déu com l'interessant sagrari, són obra de l'escultor Francesc Fajula, de Sant Joan de les Abadeses. És obra seva també l'estàtua de l'Abat Oliva vora l'accés al Monestir de

Ripoll, a part de diverses intervencions escultòriques a la Basílica de la Sagrada Família. Pel que fa al mobiliari resultem molt interessants les bancades d'obra i fusta així com la pila de baptisteri, la pila d'aigua beneïda, l'ambó o l'altar, fets de pedra, elements metàl·lics i formigó.

Un darrer aspecte a remarcar d'aquesta església parroquial és l'autoria, en Francesc Vayreda Bofill. L'arquitecte olotí, juntament amb el seu company Pau Monguió Abella, va ser un dels darrers components de l'anomenat "Grup R", que aglutinava els arquitectes catalans moderns de la postguerra que van reaccionar contra l'academicisme de l'època i aglutinava en Josep Maria Coderch, en Josep Maria Sostres o l'Antoni de Moragas entre d'altres. Juntament amb en Pau Monguió van guanyar el concurs per la nova parròquia de Sant Jeroni, al barri de Montbau de Barcelona, l'any 1963; un concurs que va ser l'excusa per les "Conversacions sobre arquitectura religiosa" de les quals ja he parlat en alguna altra ocasió. Cal notar que la parròquia de Sant Jeroni forma part del [DOCOMOMO](#), [2] és a dir, es tracta de patrimoni modern catalogat i reconegut, i que en aquell concurs també s'hi van presentar projectes de referència de l'arquitectura religiosa moderna com el presentat pel tàndem d'arquitectes José Antonio Corrales i Ramón Vázquez Molezún. D'en Francesc Vayreda es segueix estudiant a les escoles d'arquitectura la seva casa que va dissenyar a Olot i va fer altres intervencions en patrimoni sacre com ara la reforma de la Capella de la Pairalia de la Riba de Bianya o l'església parroquial de Sant Roc a Olot.

En definitiva, si mai aneu cap a Camprodon no deixeu de veure aquesta església parroquial, modesta, discreta, acollidora... i plenament "moderna".

[1] *Sacrosanctum Concilium* núm. 41: «la principal manifestació de l'Església es realitza a la participació plena i activa de tot el poble sant de Déu en les mateixes celebracions litúrgiques, particularment en la mateixa Eucaristia»

[2]

http://www.docomomoiberico.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=852:iglesia-parroquia-de-sant-jeroni&lang=es